

Nr 394.

Av herr **von Heland**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.*

Möjligheten för underofficerare och underbefäl av manskapet att vinna officersbefordran har sedan länge teoretiskt stått öppen, men först efter genomförandet av 1925 års härordning har dylik befordran blivit praktiskt möjliggjord. Genom inrättandet av en central arméns underofficersskola bereddes nämligen möjlighet för framåtsträvande underbefäl att förvärva den kompetens i fråga om allmänbildande kunskaper, som enligt beslut vid 1925 års riksdag ansågs nödvändig för den blivande officeren, d. v. s. studentexamenskompetens i vissa ämnen. Denna kompetens kan förvärfvas vid skolan genom avläggandet av s. k. begränsad studentexamen. För vissa vapenslag skall denna examen avläggas i fyra ämnen, medan den för andra avlägges i sex och i senare fallet enligt de grunder, som gälla för reallinjen. Trots att ett avsevärt antal elever vid underofficersskolan kunnat avlägga begränsad studentexamen, har dock möjligheten till vidareutbildning för vinnande av officersbefordran endast utnyttjats av ett fåtal. Den väsentligaste orsaken till att endast ett fåtal fortsatt utbildningen till officer har varit, att en övre åldersgräns för vinnande av inträde vid krigsskolan fastställts och i stor utsträckning har ifrågavarande personal vid tidpunkten för kompetens vinnande överskridit denna åldersgräns.

Gällande bestämmelser om underofficerares och underbefäls tillträde till krigsskolan för utbildning till officerare på aktiv stat innehöllo nämligen en föreskrift därom, att tillträde till krigsskolan under vissa betingelser står öppet för underbefäl, som det år inträdet sökes, »uppnått eller uppnår högst 25 års ålder». Genom denna bestämmelse har man avsett att vinna, att vidarebefordringsaspiranterna skola nå officersbefordran vid 27. levnadsåret. Emellertid har bestämmelsen såsom redan nämnts fått till följd, ett flertal för vidarebefordran till officerare lämpliga underbefäl utestängas från möjligheten att vinna sådan befordran på grund av sin alltför höga levnadsålder vid den tidpunkt, då de avlagt underofficersexamen.

Den här åberopade bestämmelsen förutsätter strängt taget, att volontäransättningen skall vinnas vid lägsta möjliga levnadsålder, d. v. s. vid 17 år, men erfarenheten har givit vid handen, att flertalet ynglingar vinna sådan anställning först vid 18 års ålder. Därest en sådan yngling i vanlig ordning genomgår den fullständiga underbefälsutbildningen tager detta i anspråk en tid av tre år. Innan därefter inträde vinnes vid underofficersskolan torde vederbörande först behöva ägna ytterligare ett år åt

praktisk trupptjänst för att under denna tid vinna den erfarenhet ifråga om trupputbildningsarbete, som är nödvändig för att han med tillräckligt goda vitsord skall kunna avlägga underofficersexamen. Utbildningstiden vid underofficersskolan är därefter tre år, vilket allt innebär, att den yngling, som genomgått erforderlig utbildning, räknar en tjänstetid av sju år och en levnadsålder av 25 år, d. v. s. den högsta ålder, som är medgiven för att inträde skall vinnas vid krigsskolan. Det har dock tillhört undantagen, att någon så pass snabbt kunnat genomgå här omnämnd utbildning. Frånsett den omständigheten att ett avsevärt antal ynglingar vinna anställning vid krigsmakten även senare än det år vederbörande uppnått 18 års ålder, tillkommer också, att vederbörande icke alltid kunnat påräkna att erhålla kommendering till underofficersskolan så tidigt som vid femte tjänsteårets början. Underofficersskolan har nämligen också till uppgift att genom bibringande av en allsidig allmänbildning förhjälpa avgående underbefäl till civilanställningar. Antalet elever vid skolan är därför betydligt större än som med hänsyn till underofficersskårens rekrytering är absolut nödvändigt. Då kommendering av underbefäl till skolan också som regel sker i tur och ordning efter tjänstetidens längd, torde det hittills snarare hava hört till undantagen än till regeln, att utbildningen kan taga sin början vid femte tjänsteårets början. Härutinnan förutsättes dock en ändring, i det att försvarskommissionen och Kungl. Maj:ts proposition föreslagit, att dylik kommendering som regel skall ske vid början av nämnda tjänsteår. På grund härav föreligga icke i fortsättningen som hittills samma skäl för att fasthålla vid viss åldersgräns.

Då fordran å viss maximialder för underbefäls tillträde till krigsskolan uppsattes var detta till en del också beroende på omtanke om den vidarebefordrades ekonomiska förhållanden. Den vid för hög ålder till officer befordrade skulle få svårigheter beträffande pensioneringens ordnande med hänsyn till fordringarna på visst antal tjänsteår för erhållande av full tjänstepension och på erläggande av retroaktiva avgifter för familjepensioneringens ordnande. Sedan numera nytt militärt tjänstepensionsreglemente fastställts med särskild tjänsteårsberäkning för till officerare befordrade f. d. underofficerare och underbefäl, och även familjepensioneringen avses att ordnas på annat sätt än hittills, synes emellertid detta skäl bortfalla, varför fordran på någon åldersgräns icke längre behöver upprätthållas.

Det anfördes på sin tid också, att det ur tjänstenyttas intresse icke kunde vara lämpligt att rekrytera officersskåren med personal, som kommit till högre levnadsålder, då den tid, varunder staten kunde draga verklig nytta av den anställde, skulle bliva betydligt avkortad. Då det gäller de vidarebefordrade synes emellertid detta skäl icke böra tillmätas alltför stor betydelse, då ju den vidarebefordrade under sin tjänstetid som underbefäl förrättat praktisk tjänst under avsevärd tid, vilken ökar ju längre tjänstetid vederbörande har, innan han kommenderas till krigsskolan. Det kan kanske invändas,

att den tjänst, vederbördnde förrättar som underbefäl, icke kan anses likvärdig med den som förrättas av officer, och detta är så till vida rätt, att tjänsterna icke kunna anses likvärdiga. Då man emellertid alltmera strävat efter att bereda den i vanlig ordning rekryterade officeren största möjliga trupptjänstgöring under sin utbildningstid, torde detta hava skett med hänsynstagande till nödvändigheten för en officer att lära känna underlydande personals levnadsförhållanden och allmänna tänkesätt. Vill man skapa en för det egentliga trupputbildningsarbetet väl kvalificerad officerskader, torde man än ytterligare behöva öka den åt praktiskt trupptjänst underofficersutbildningen anslagna tiden; en väg, på vilken man för övrigt redan slagit in, då i propositionen påyrkas en förlängning av utbildningstiden till officer, som närmast är beroende av en strävan att bereda den blivande officeren största möjliga tillfälle att genom trupptjänstgöring i underbefälsgrad komma i kontakt med den meniga personalen. Under sådana omständigheter synes det icke lämpligt att genom fasthållandet vid en viss åldersgräns för underbefäls tillträde till krigsskolan förhindra detta för sådana underbefäl, som under en relativt lång tjänstetid gjort staten praktisk nytta genom tjänstgöring i underbefälsställning, varunder sådana erfarenheter inhämtas, som direkt nyttiggöras av den nyutnämnde officeren.

Frågan om en åldersgräns för underbefäls tillträde till krigsskolan torde för övrigt vara av sådan natur, att den reglerar sig själv. Ett underbefäl, som på grund av rådande befordringsförhållanden inom officerskåren kan beräkna att han icke kan komma att vinna befordran till kapten på stat före uppnådd pensionsålder, torde näppeligen beträda vidarebefordringsvägen. Den härav följande ekonomiska vinsten torde bliva så liten, att vederbörande är mera betjänt av att kvarstå som underbefäl och vinna underofficersbefordran för att som underofficer avgå med pension. Under hänsynstagande till samtliga ovan anförda synpunkter synes den nu gällande åldersgränsen för underbefäls tillträde till krigsskolan kunna utan olägenhet slopas.

I detta sammanhang synes såväl de vidarebefordrade som ock de i vanlig ordning rekryterade officerarnas avlöningsförhållanden böra upptagas till prövning. Det har från personalhåll framhållits såsom synnerligen önskvärt, att den blivande officeren under sin egentliga officersutbildningstid erhåller furirs avlöningsförmåner, varigenom den skuldsättning, som numera tyvärr är ganska vanlig, åtminstone delvis skulle kunna undvikas. Denna uppfattning delades för övrigt av föredragande departementschefen vid 1925 års riksdag, ehuru ett av honom i ärendet framlagt förslag icke vann riksdagens bifall. Förslaget, som nu ånyo upptagits från personalhåll, har ej heller denna gång föranlett positivt uttalande; i propositionen anmäler föredragande departementschefen, att han med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna icke kunnat biträda förslaget.

Ehuru det ur många synpunkter vore önskvärt, att officersaspiranterna

under krigsskoletiden komma i åtnjutande av här nämnda avlöningsförmåner, anser jag mig dock icke kunna hemställa därom, trots att de ökade kostnaderna i och för sig icke synas bliva av den storleksordning att större hänsyn behöver tagas härtill. Det från personalhåll framförda förslaget sträckte sig emellertid något längre än till att omfatta avlöningsförmåner under tiden för den egentliga officersutbildningen. Förslaget innebar nämligen också, att vederbörande beställningshavare skulle äga uppbära dessa avlöningsförmåner även efter första officersutnämningen, därest de icke omedelbart erhålla officersbeställning *på stat* utan såsom surnumerära officerare få vänta på att officerslön blir disponibel. I konsekvens härmed ansågs det från personalhåll också ändamålsenligast, att nästa krigsskolekurs skulle minskas med ett antal elever, som motsvarade antalet surnumerära officerare i lägsta officersgraden.

Sannolikheten talar för att även i den blivande försvarsorganisationen ett mindre antal surnumerära officerare kommer att finnas åtminstone under vissa delar av året. Dessa åtnjuta för närvarande avlöningsförmåner som värnpliktiga, ehuru utgående naturaförmåner omräknas i kontanter, varigenom vederbörande beställningshavare äger uppbära ett belopp av omkring 60 kronor per månad. Det synes icke skäligt, att staten med så ringa kompensation drager nytta av en utbildad officer, helst som det hittills skett under orimligt lång tid. Sålunda har t. ex. en officer vid visst infanteriregemente, vilken tidigare varit fast anställd furir, under mera än 3 år efter avlagd officersexamen år 1932 måst vänta på officerslön. F. n. disponerar han en officersbeställning på förordnande, och har sålunda ännu efter fyra år ingen ordinarie lön. Givetvis avskräcker dylikt de för officersutbildning lämpliga underbefälen att söka inträde vid krigsskolan. Det förefinnes också möjlighet att bereda dessa surnumerära officerare en mindre avlöningsförbättring utan att någon egentlig ökning i anslagsberäkningen därför behöver komma till stånd.

På avlöningsanslaget uppkommer så gott som undantagslöst besparingar därigenom, att vakanser under längre eller kortare tid av året förefinns inom manskapsbeställningarna. Detta förhållande har redan nu utnyttjats, då vissa beställningsmän, för vilka i stat icke finnas uppförda beställningar för furirer av 1. klass, äga uppbära fyllnadslön till dylik beställning under förutsättning att det uppstått besparing å avlöningsanslaget. Under enahanda betingelser torde också truppförbandschef kunna medgivnas att disponera vakant volontärlön för beredande av avlöningsförbättring åt surnumerär officer i lägsta officersgraden. Härigenom skulle vederbörande kunna komma i åtnjutande av en avlöningsförbättring, som i och för sig är relativt blygsam, men som dock blir av stor betydelse för den enskilde beställningshavaren.

Det torde kunna beräknas, att det i den blivande försvarsorganisationen blir högst ett 20-tal nyutexaminerade officerare, som icke omedelbart eller

snart efter examen kunna erhålla beställning på stat, utan måste avlönas som surnumerärer. I förhållande till avlöningsanslagets storlek torde den vid ett bifall till det här framlagda förslaget uppkommande kostnadsökningen icke behöva föranleda någon ökning av förenämnda anslag.

Vad här ovan föreslagits och som närmast gäller armén bör i sak också gälla för marinen och flygvapnet, och anhåller jag att särskilda utskottet måtte beakta detta vid framläggande av förslag för riksdagen.

Med stöd av det sålunda anförda och i anslutning till propositionen nr 225 får jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte

dels besluta, att den nu gällande åldersgränsen för underbefäls (underofficiäres) tillträde till krigsskolan (motsv.) helt slopas,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva truppförbandschef att disponera vakant lön i manskapsbeställning för beredande av avlöningsförmåner åt surnumerära officerare i lägsta officersgraden.

Stockholm den 21 april 1936.

Erik von Heland.
